

Celostno vključevanje otrok priseljencev

Svetovalno delo in celostno vključevanje otrok priseljencev v vrtec

SONJA BOBEK SIMONČIČ, Vrtec Mavrica Brežice
sonja.bobek-simoncic@siol.net

POLONA BOGATAJ, Vrtec Orehek Kranj
polona.bogataj@osorehek.si

KATJA LINDAV, Vrtec Črnuče, Ljubljana
katja.lindav@guest.arnes.si

● **Povzetek:** Družbenoekonomske spremembe vplivajo na vedno večje preseljevanje ljudi, to pa je vzrok za kulturno-jezikovno raznolikost tudi v našem okolju. Otroci priseljencev se v »novo« družbeno okolje vključujejo tudi na ravni vrtca. Vrtec je novonastalem položaju večinoma upošteval načela Kurikula za vrtce in si z neposredno prakso pridobil izkušnje.

Leta 2012 so bile dopolnjene Smernice za *vključevanje otrok priseljencev v vzgojno-izobraževalni proces* in kot dokument predstavljajo okvir in splošne usmeritve pri vključevanju otrok priseljencev v naš vzgojno- izobraževalni sistem. Za prakso pomenijo pomoč pri načrtovanj in hkrati vsakemu zavodu nalagajo odgovornost, da v skladu s položajem načrtuje ta del kurikula. Področje zahteva pozornost tudi nenehnemu preverjanju razumevanja večkulturnosti na osebni ravni in na ravni kolektiva.

Strokovni delavci in delavke (zaradi večje zastopanosti žensk bomo uporabljale slovnično žensko obliko, ki velja za oba spola) smo prepuščeni tudi lastni iznajdljivosti, saj nekateri dokumenti (npr. prevodi) niso zakonsko obvezni, zato

si pri prevajanju pomagamo s prostovoljci, ker za to nimamo namenjenih finančnih sredstev. Ob tem pa vedno tvegamo glede ustreznosti prevodov.

Ključne besede: otroci in starši priseljenci, multikulturalnost, celostno vključevanje v vrtec.

Counselling Work and Comprehensive Integration of Immigrant Children to Kindergarten

● **Abstract:** Socio-economic changes influence the growing migrations of people, which create cultural linguistic diversity in our environment as well. Children of immigrants are integrated in their »new« social environment also at the level of kindergarten. Kindergartens followed the newly created situation mainly in the context of understanding the principles of kindergarten curricula and gained experience through direct practice. In 2012, the Guidelines for the Integration of Immigrant Children in the Educational process were supplemented, and as a document they represent the framework and general guidelines for the integration of immigrant children into our educational system. As regards practice, the Guidelines offer support in planning and at the same time imposes a liability to each institution to plan this part of the curriculum in accordance with its situation. The area requires attention also in the sense of continuous checking of the understanding of multiculturalism on both, the personal and collective level. As professional staff (due to greater female representation, we will use the feminine grammatical form, which applies to both sexes), we are also left to own ingenuity, because some documents (e.g. translations) are not legally binding, so we seek help with translation from volunteers, because we do not have financial resources assigned for that purpose. At the same time we thereby always take a risk regarding the adequacy of the translation.

Keywords: children and parents of immigrants, multiculturalism, comprehensive integration in kindergarten

Uvod

Pred vami je prispevek, ki smo ga pripravile tri svetovne delavke. Srečale smo se v delovni skupini na seminarju Zavoda RS za šolstvo, Vključevanje otrok priseljencev v vzgojno izobraževalni sistem, ki je bil februarja 2014 v Zrečah. K pripravi članka nas je spodbudila in povezala gospa Katica Pevec Semec. Nekaj idej smo združile že na delavnici, večino predstavljene pa smo pripravile pozneje ter si izmenjale in dopolnile gradivo po elektronski pošti.

Na seminarju smo v refleksijah ugotavljali, da moramo kot svetovne delavke ukrepati takoj, saj so otroci tukaj in zdaj, v nadaljevanju procesa pa sta pomembni tudi refleksija in analiza, da lahko delo nadgrajujemo. Zato smo se prispevka lotile tako, da nismo ločevale, kaj že počnemo in kaj še nastaja v naših načrtih. Želele smo izmenjati in združiti obstoječe izkušnje in nove ideje zato, da bi si pomagale med sabo z dobro prakso in idejami v upanju, da spodbudimo pri bralcih zanimanje, da k temu področju dela šolske svetovne službe pristopijo reflektivno in sistematično.

Pojav multikulturalnosti v naši družbi

Že od nekdaj so se ljudje preseljevali in k temu jih je gnala želja po raziskovanju, po spoznavanju drugih

kultur, včasih beg pred okrutnostjo vladarjev oz. nestrinjanje z načini političnega delovanja, največkrat pa so jih k temu gnali socialno-ekonomski interesi oz. preprosto, potrebe oz. želje po preživetju ali boljšem življenju. Čas v katerem živimo, je čas, ki še bolj spodbuja težnjo po iskanju teh možnosti.

Tako se pogosteje poraja multikulturalnost, tudi v prostoru, kjer je pred tem ni bilo, kar sproži v večinskem prebivalstvu različne poglede na novo stvarnost.

Za pojav multikulturalnosti ni enotne definicije in jo različni teoretiki opredeljujejo tudi kot kulturno raznolikost, ki se pojavi na določenem geografskem območju. Bistveno je, da na tem območju sobivajo člani, ki pripadajo različnim veram, rasam, različnim kulturam, različnim etničnim skupinam. Poleg tega pa pojem multikulturalnosti povezujemo tudi s pojmom kultura, ki jo razumemo kot skupek vrednot, pravil, percepcij in simbolov, ki so jim skupne (Weis, 2012).

Srečujemo se z različnimi razlogi za pojav multikulturalnosti, med njimi so pogostejši:

- Narodnostno mešano okolje zaradi bližine državen meje, pogosto tudi dnevne migracije.
- Narodnostno mešane družine kot posledica navedenja skupne države, ki zdaj živijo v Sloveniji, njihova zgodovina pa je (še vedno) vezana na druge narodnosti bivših republik Jugoslavije.
- Otroci druge generacije priseljencev, ki so bili rojeni tukaj, živijo tukaj, ustvarili so si družine, a še vedno so njihove korenine neke druge.

Formalni del vključevanja otrok priseljencev v vrtec

Številni uradni dokumenti pravnoformalno in eksplicitno izpostavljajo, kakšne pravice in dolžnosti ima posameznik v posamezni državi: Konvencija o otrokovih pravicah, Kurikulum za vrtce, Etični kodeks ravnanja v vrtcu in drugi, ki nam tudi vrtci usmerjajo delovanje v duhu strpnosti in solidarnosti do drugačnosti in različnosti, do multikulturalizma.

Novejši dokument, **Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vzgojno izobraževalni proces**, ki so bile dopolnjene leta 2012, pa konkretneje predstavljajo okvir in splošne usmeritve pri vključevanju otrok priseljencev v naš vzgojno-izobraževalni sistem. Pomembno je, da Smernice razumemo kot pomoč pri načrtovanju, vsak zavod pa ima svojo specifiko. Zato je že v samem začetku navedeno načelo avtonomnosti, ki dopušča in hkrati nalaga odgovornost vsakemu zavodu, da v skladu s svojo situacijo načrtuje ta del kurikula. Smernice nas ne zavezujejo z načini in vsebino, nalagajo nam pomembno nalogo, da sami presodimo, načrtujemo in spremljamo celostno vključevanje otrok priseljencev. Seveda gre tudi tukaj za proces in potreben je čas.

Na podlagi okvirnih dokumentov je pomembna vizija vrtca, da tudi skozi njeno uresničevanje vsak dan izražamo razumevanje in udejanjanje multikulturalnosti.

Končna formalna oblika je Letni delovni načrt, ki naj vsebuje posebno poglavje. Vključevanje otrok priseljencev na ravni vrtca, na ravni oddelka je osnovni načrt, ki je lahko zelo podoben ali celo enak, različice pa oblikujejo strokovne delavke oddelkov ob vključevanju konkretnega otroka.

Učenje maternega jezika in jezika okolja

Ekonomska migracija je pojav, ki je vse pogostejši in ga doživljamo na vsakem koraku. Vsaka družina nosi svojo zgodbo, pogosto gre tudi takole: najprej pride oče, pridobi delovni vizum, nato stanovanje, nato začasno prebivališče in potem iz pogosto neurejenih in revnih okolij v Slovenijo pripeljejo svojo družino. Tudi

takrat, ko družina že nekaj let živi v našem okolju, njeni člani ohranjajo svoj jezik, kulturo. To je pogosto kamen spotike v razumevanju pojava priseljevanja. V odkriti ali prikriti nestrpnosti pogosto slišimo: toliko let so že pri nas, pa ne znajo našega jezika, se še vedno obnašajo kot ipn. V isti sapi pa obtožujejo slovenske družine, ki so se odselile v tujino in starši svojih otrok niso naučili govoriti slovensko in ne negujejo slovenskih običajev itn.

Že v Konvenciji o otrokovih pravicah (1989) je zapisano, da otrokom »... ne sme biti vzeta pravica, da skupaj z drugimi člani svoje skupine uživa svojo lastno kulturo, izpoveduje in izraža svojo lastno vero in da uporablja svoj lastni jezik.« Zato je med strokovnimi delavci pomembno **ozavestili pomen otrokovega prvega jezika**

Za pojav multikulturalnost ni enotne definicije in jo različni teoretiki opredeljujejo tudi kot kulturno raznolikost, ki se pojavi na določenem geografskem območju.

- **maternega jezika in proces učenja drugega jezika**, zakaj je pomembno, da se otrok najprej nauči maternega jezika in da nasveti, kot so, naj doma čim več govorijo jezik okolja, ne sodijo v naše poslanstvo.

Potreba po učenju drugega jezika nastane zaradi življenja v narodnostno mešanem okolju (kolektivna večjezičnost), če družina živi v tujini in če otrok živi v jezikovno mešani družini. Prvega jezika (J1) se otrok nauči najprej, lta mu daje prvo in temeljno identiteto ter ima

Smernice nas ne zavezujejo z načini in vsebino, nalagajo nam pomembno nalogo, da sami presodimo, načrtujemo in spremljamo celostno vključevanje otrok priseljencev.

spoznavno socializacijsko vlogo. Drugi jezik (J2) pa je pri priseljencih jezik okolja, ki se ga učimo zaradi sporazumevalnih potreb in kot tuj jezik poleg J1. Ima socializacijsko vrednost in se ga otrok lahko uči ali pa ga usvaja. Razvoj jezika poteka spontano, nenačrtovano in v naravnem okolju. Otroku dovolimo skoraj dve leti, da se ga nauči uporabljati in je razumljiv okolici. Drug jezik pa se učimo kot tuj jezik. Učenje poteka kot zaveden, načrten proces z določenimi cilji in vsebinami, navadno nespontano in v določenem okolju, večinoma v šoli, uporabljamo ga zunaj države. Tu ne gre za starostno omejen proces. Pridobivanje znanja tujega jezika lahko poteka tudi z usvajanjem, ki je zapleten proces in proizvod mnogih dejavnikov, in poteka skozi različne faze in situacije. Tudi ta proces ni starostno omejen in v praksi je za otroke veliko lažji kot >

za odrasle. Pri otrocih poteka po fazah: najprej molčijo in opazujejo, poslušajo in potem nenadoma spregovorijo. Pomemben podatek je tudi, da do 12., 13. leta še ni težav z naglasom. V procesu usvajanja se pogosto J1 celo umakne J2 in jezik lahko dobi poleg instrumentalne funkcije tudi integrativno funkcijo, ko se oseba - v našem primeru otrok, že identificira s kulturo J2 (Marjanovič Umek, S. Kranjc, U. Fekonja, 2006).

Priprava zaposlenih – kakovostno izobraževanje in usposabljanje strokovnih delavcev v vrtcu

Pri oblikovanju odnosa vrtca do teh vprašanj je pomembno raziskati in poenotiti razumevanje načel vključevanja

Tudi takrat, ko družina že nekaj let živi v našem okolju, njeni člani ohranjajo svoj jezik, kulturo. To je pogosto kamen spotike v razumevanju pojava priseljevanja.

ja in zagotavljanja enakih izobraževalnih možnosti ter vloge vrtca in njenih akterjev. V okviru raznih oblik strokovnega sodelovanja (strokovni aktivni, strokovne debate v spletni učilnici, intervizije ...) in izobraževanja je treba doseči pri zaposlenih spoštovanje in upoštevanje kulturne in jezikovne različnosti in podobnosti.

Pomembno vlogo ima prikriti kurikulum, s katerim izražamo svoje subjektivne teorije: kako izkušnje vsakega posameznika vplivajo na njegova prepričanja, oblikovanje stališč in ravnanj, kar ključno vpliva tudi na

Pomembno je ozaveščanje o pomenu materne jezika za otroka in njegovo družino ter o učenju oz. usvajanju drugega jezika.

odnos do sebe, drugih in naših ravnanj v različnih situacijah.

Izkustveno učenje, delavnice, socialne in interaktivnih igre ponujajo možnost prepoznavanja stereotipov in predsodkov in tega, kako vplivajo na odnos do drugih. To je proces učenja, ki pogojuje tudi pomen vzpostavljanja odnosa zaupanja med strokovnimi delavci in starši, ki zaupajo svojega otroka v varstvo in vzgojo, ter zavedanja, da je v takšnih situacijah občutek tesnobe lahko na obeh straneh. Ob vsem je pomembno ozaveščanje o pomenu materne jezika za otroka in njegovo

vo družino ter o učenju oz. usvajanju drugega jezika. Poleg spodbujanja k večji odprtosti do različnosti in drugačnosti med večinsko in manjšinsko populacijo je pri izobraževanju kadra treba pozornost nameniti tudi razširjanju vedenja o specifičnih kulturah (npr. prehranjevalne in higienske navade idr.).

Sodelovanje s starši pred vključitev otroka v vzgojno-izobraževalni sistem

Sodelovanje med odraslimi je uspešno, če so zagotovljeni določeni odnosi, ki jih je pedagoška teorija izrazila v obliki načel oz. smernic: načelo demokratičnosti, funkcionalnosti, integrativnosti, spoštovanja osebnosti, učinkovite rabe časa, koristnosti, preudarnosti. Našteta načela veljajo tako za izobraževanje odraslih kakor tudi pri sodelovanju npr. med starši in vrtcem (Lepičnik Vodopivec, 2012).

Poudarjamo načelo spoštovanja osebnosti, saj imamo pred sabo zelo različne starše. Glede na

vsebino prispevka izpostavljam to načelo v kontekstu multikulturalne družbe, ki je del naše vsakdanjosti.

»Človeška bitja smo si med seboj zelo različna, hkrati pa se prepoznavajmo z različnimi merili, npr. spol, starost, telesne značilnosti, spolna usmerjenost, osebnost, konjički, življenjska raven, prepričanja ...« (Brander, Gomes, Taylor, 2004, str. 13). Že vse naštetu prinaša razlike, ob upoštevanju kulturnih, etičnih in družbenih razlik pa je ta drugačnost še bolj pisana.

Vsem staršem, ki vpisujejo otroke v vrtec, je skupna želja, da se bo otrok dobro počutil, da bo v varnem okolju, kjer se bodo z njim ukvarjale strokovne odrasle osebe in mu zagotavljale optimalen možnosti za njegov razvoj. Pri vključevanju otroka v vrtec in ob prvem stiku z

vrtcem morajo imeti starši dober vtis, saj to prenašajo na svoje otroke. V nadaljevanju bomo naštele nekaj primerov dobre prakse in predlogov. Za vse velja, da je gradivo napisano v njihovem jeziku, dostopno pa tako v fizični obliki kakor tudi objavljeno na spletni strani vrtca:

- informacije o slovenskem šolskem sistemu,
- kratka informacija o predšolski vzgoji,
- opis postopka vpisa otroka v vrtec: vloga, pogodba, urejanje glede plačila, potek privajanja v oddelek,
- osnovne informacije o vrtcu: delovni čas, dnevni ritem,

- kaj otrok potrebuje tudi v slikovnem prikazu, saj ga bodo tako lahko že uporabili tudi za pogovor z otrokom,
- pomembne telefonske številke in kontakte in kam naj se obrnejo glede posameznega vprašanja,
- seznanitev staršev z možnostjo prehrane, ki je v skladu z njihovimi kulturnimi navadami,
- Prikaz zemljevida sveta z označenimi državami, od koder prihajajo otroci, in pozdravi v vsakem jeziku,
- slikovne in besedne oznake prostorov v vrtcu ter knjiga dobrodošlice.

Nekaj primerov smo dodale ob koncu prispevka kot priloge.

Ko starši pridejo vpisovat otroke, naj bodo na vratih ali v prostoru, kjer poteka vpis, napisani pozdravi v različnih jezikih. Tudi vpisovalec naj starše vsaj pozdravi v njihovem jeziku, čeprav imajo s seboj »prevajalca«. Staršem je treba ponuditi pomoč pri urejanju dokumentacije, preverjati, ali so uredili in ali se jim je kje zataknilo.

Za lažje razumevanje že vnaprej v njihovem jeziku pripravimo vabila na sestanek s starši za vse novo vpisane otroke, sestanek s starši oddelka, individualne pogovorne urice pri vzgojiteljici in igro družin. Če je vključenih več otrok staršev, ki govorijo isti jezik, organiziramo sestanek, srečanje s prevajalcem.

Pri vsakdanjem komuniciranju lahko poskusimo tudi, da se sporazumevamo s pomočjo tretjega jezika, ki ga lahko uporabimo kot jezik sporazumevanja med vrtcem in starši. Usmerimo starše, da pridobijo prevajalca, povabimo pa lahko tudi prostovoljce (lahko drugi starši, učenci, dijaki ...), ki vstopijo v komunikacijo kot prevajalci. Informacije posredujemo v pisni obliki in starši imajo doma možnost prevoda. Prav tako lahko v pisni obliki posredujemo zapise opaznanj o otrokovem funkcioniranju in napredku. Starše je treba nenehno ozaveščati o pomenu, da svoje otroke vzgajajo v lastnem jeziku in da se bodo jezika okolja učili z usvajanjem ali učenjem v okolju, tudi v vrtcu. Svetovalni delavec si lahko vnaprej pripravi nekaj obrazcev vabil, v katerih so poleg besed dodani tudi slikovni znaki. Tako pripravljen pripomoček lahko prilagaja različnim jezikom.

Neposredno delo z otrokom

Pri delu z otroki nas zavezuje načelo enakih možnosti z upoštevanjem različnosti med otroki in najti pravo mero med spoštovanjem otrokove izvirne kulture in razvijanjem večkulturnosti in večjezičnosti. Naša na-

loga je tudi ustvarjati možnosti, da otroci lahko uporabljajo materni jezik. Izkušnja je načrtno oblikovanje oddelkov tudi tako, da sta v oddelku vsaj po dva otroka, katerih materni jezik je drugačen od jezika okolja, njun pa isti. Strokovne delavke si prizadevajo in otroke aktivno spodbujajo k razvoju sporazumevalnih zmožnosti v jeziku okolja. Ob tem je pomembno tudi vključevanje

Ko starši pridejo vpisovat otroke, naj bodo na vratih ali v prostoru, kjer poteka vpis, napisani pozdravi v različnih jezikih.

še staršev in okolje organizirati tako, da bodo vsi, otroci in njihovi starši, pridobivali izkušnje enakih možnosti in sprejetosti.

Strokovne delavke vzpostavljajo najprej kakovosten odnos z otrokom tako, da:

- otroka prijazno pozdravijo, ga vzamejo v naročje oz. po potrebi dajo otroku čas, da pokaže, kakšen sprejem si želi.
- V okviru področja DRUŽBE vsi otroci spoznavajo raznolikost dežel z različnih področij, se seznanijo z značilnostjo njegove domovine, s kulturo, z navadami in jezikom (da je njegov materni jezik drugačen, dobrodošlica v njegovem jeziku).
- Spodbujanje socialnih stikov med otroki in tega, da vstopajo v stik z otrokom priseljencem: igrajo se različne socialne in interaktivne igre.
- Spodbujati otroke priseljence, da vrstnikom povedo, kako se pozdravi v njihovem jeziku, predstavijo simbole njihove dežele, kulturo ipd.
- Povabimo tudi starše, da predstavijo kulturne značilnosti dežele, iz katere prihajajo (državne simbole, pesmi, glasbo, pravljice, prehrano, pokrajino, gore, živali, športe ...).
- Na področju GOVORA:
 - odrasli se naučijo nekaj besed v njihovem jeziku: pozdrav, imenovanja vsakdanjih potrebščin itn.,
 - zavedanje pomena neverbalne komunikacije,
 - možnost uporabe znakovnega sporazumevanja, kot to počnemo z dojenčki in malčki,
 - slikovni material - s slikami, fotografijami; poimenovanje igrač pri pripravljanju oz. pospravljanju.
 - ubesedimo vse, kar delamo mi in kar počne on in zakaj,
 - uporaba preprostih in kratkih stavkov,
 - s pomočjo mimike obraza, slikovnega gradiva poimenujejo svoje občutke in čustva,
 - si ogledujejo slikanice, knjige in širijo besedišče,
 - ob slikah poslušajo preproste zgodbe s prilagojenim besedilom: kratko, jasno, ki opisujejo dejstva,
 - opisujejo slike,

- pripovedujejo svoje zgodbe,
- uporabljajo pogovorni jezik in so zgled otroku v izražanju v slovenskem jeziku,
- dostopnost primerov slikanice v njegovem maternem jeziku,
- jezikovne igre, ki spodbujajo razumevanje jezika,
- delo z lutko.

Strokovne delavke spremljajo njihov napredek, vključni pa se tudi svetovalna služba. Eden izmed načinov je tudi portolio, ki je izjemnega pomena še pri povezovanju družine in vrtca. Smernice za celostno vključevanje otrok priseljencev spodbujajo k pripravi INA / individualnega načrta aktivnosti/, ki ga lahko uspešno povežemo in nadgradimo s portfolijem.

Predlogi konkretnih izboljšav na sistemski ravni v okolju

Na ravni države so nam v pomoč dokumenti, ki smo jih omenile že na začetku prispevka. Še vedno pa svetovalna služba da zelo pomembno pobudo Ministrstvu in seveda občini kot ustanoviteljici vrtcev, da uredijo

Ena izmed velikih možnosti za pomoč pri vključevanju je povezovanje VIZ z lokalnim okoljem oz. z društvi ali s skupinami, kjer se združujejo priseljene družine.

pravilnike o vpisu v vrtec tako, da otrokom priseljencev zagotavljajo take pogoje za vključitev, kot jih imajo OPP ali socialno ogroženi - prednost. Navadno je v pravilnikih tako, da imajo prednost otroci s stalnim prebivališčem v občini vrtca, tega pa otroci priseljencev pogosto nimajo. Če o vpisu otroka odloča komisija, je to pomembno in odločilno merilo za vključitev. To je pozitivna diskriminacija, ki bi jim omogočala, da so lahko čim prej vključeni v VIZ-sistem.

Še ena izmed velikih možnosti za pomoč pri vključevanju je povezovanje VIZ z lokalnim okoljem oz. z društvi ali s skupinami, kjer se združujejo priseljene družine. Najprej bi morali ustvarjalci spletne strani Informacije za tujce ob vseh pomembnih informacijah vključiti tudi opis sistema predšolske vzgoje in poudariti pomen pravočasne vključitve otrok priseljencev v slovenske vrtce.

Za konec

V vrtec se vključuje vedno več otrok priseljencev, zato svetovalne delavke in delavci tudi v vrtcih prepoznavamo potrebo po načrtni, celostni pripravi vseh strokovnih delavcev na vključevanje teh otrok in staršev v vrtec. Oblikovanje medkulturne družbe je zahtevna naloga, večplastna in predvsem procesno naravnana, saj se spremembe ne dogajajo čez noč. Potreben je čas.

Nenehno moramo prevetrili in preverjati razumevanje, vedenje pri sebi in sisteme kontrole in moči, ki vodijo v neenakost. Za spremembe na osebni ravni potrebujemo čas in izkušnje, odprtost ljudi, a žal to ni dovolj. Druga raven je politika neke družbe, ki mora

biti oblikovana z vrsto ukrepov, ki bodo ta proces omogočali in spodbujali. (Brander, Gomes, Taylor, 2004).

Z vidika vloge šolske svetovalne službe menimo, da so Smernice za ce-

lostno vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole, ki jih je potrdil Strokovni svet, dobra podlaga za sistematično delo in izhodišče za operacionalizacijo, tj. konkretnije ustvarjanje razmer vključevanja otrok priseljencev v vrtce in sodelovanje s starši. Aktiv ljubljanskih svetovalnih delavk si bo v prihodnje prizadeval skupaj z vodstvi vrtcev in strokovnimi delavkami v vrtcih zbrati izkušnje dobre prakse in oblikovati temeljne strategije, ki bodo v pomoč vsem strokovnim delavcem pri vsakdanjem delu.

Literatura

1. Bahovec, E., in drugi. (1999). Kurikulum za vrtce. Ljubljana: MZŠŠ.
2. Bahovec, E. D., Golobič, K.B. (2004). Šola in vrtec skozi ogledalo. Ljubljana: DZS.
3. Brander, P., in drugi. (2004) Izobraževalni priročnik »Vsi drugačni, vsi enakopravni«, Ljubljana: Svet Evrope, MZŠŠ, informacijski center Sveta Evrope pri NUK v Ljubljani.
4. Domicelj, M., in drugi. (1996). Etični kodeks ravnanja v vrtcu. Ljubljana: Sekcija za predšolsko vzgojo.
5. Hohmann, M., in Weikart, D.P. (2005). Vzgoja in učenje predšolskih otrok. Ljubljana: DZS.
6. Komac, M. (2007). Priseljenci. Ljubljana: Institut za narodnostna vprašanja.
7. Marjanovič Umek, L., in drugi. (2002). Kakovost v vrtcu. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
8. Marjanovič Umek, S. Kranjc, U. Fekonja. (2006). Otroški govor: razvoj in učenje. Domžale: Izolit.
9. Miller, K. (2000). Otrok v stiski. Ljubljana: Educy.

10. Novak, M., in drugi. (2012). Smernice za celotno vključevanje otrok v vrtce in šole. Ljubljana: ZRSŠ.
11. Vodopivec Lepičnik, J. (2012). Teorija in praksa sodelovanja s starši: priročnik. Ljubljana: PF.
12. Weis, G. (2007). Vključevanje multikulturnih vsebin v programe dodatnega strokovnega spopolnjevanja učiteljev (diplomsko delo). Ljubljana: FF.
13. www.infotujci.si, pridobljeno na svetovnem spletu, 22. 3. 2014.
14. <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/konvencija-o-otrokovih-pravicah-ozn/>, pridobljeno na svetovnem spletu, 22. 3. 2014.
15. Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole: <http://www.zrss.si/default.asp?rub=1914>.

Pripomočki – primeri

Ob koncu prispevka smo dodale nekaj prilog - praktičnih primerov pripomočkov, ki so sicer le v slovenskem jeziku, saj smo si pri prevodih pomagale z načini, ki smo jih tudi opisale - s prostovoljci in za ta del nimamo avtorskih pravic. Pri izdelavi pripomočkov smo se zgledovali po viru Toolkit for diversity in the pre-school, 2010, ki smo ga podrobneje spoznali na omenjenem seminarju. V veliko pomoč pa je tudi svetovni

splet, npr. prevajalniki, a z veliko previdnostjo, saj prevodi niso slovnično urejeni in so nam lahko v pomoč le za posamezne besede.

Vsekakor pa so Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole zelo pomemben in uporaben pripomoček in njegovo uporabo svetujemo vsem.

Priloga 1: Akcijski načrt vključenosti zaposlenih in prilagoditveni proces družin priseljencev

Naloga	Odgovorni	Termin
1. Povabilo staršev na pogovor in vpis.	Svetovalna delavka	
2. Pogovor s starši: pridobiti osnovne informacije (vprašalnik – priloga 3) in dati osnovne informacije o vrtcu (publikacija).	Svetovalna delavka.	
3. Priprava vprašalnika za pogovor o otroku: vprašalnik uporabljajo strokovne delavke za vse otroke in je namenjen pridobivanju informacij o otroku.	Svetovalna delavka in strokovne delavke.	
4. Priprava prevoda obvestil in vabil.	Svetovalna delavka in strokovne delavke.	
5. Povezovanje v lokalni skupnosti, povabiti osebe, ki govorijo oba jezika, povezava z osnovno in srednjo šolo.	Svetovalna delavka.	
6. Povabilo staršev na sestanek s prevajalcem.	Vodstvo in svetovalna delavka.	
7. Oblikovati delovno skupino za uresničevanje smernic vključevanja otrok priseljencev.	Vodstvo, svetovalna delavka.	
8. Priprava gradiv za otroke priseljencev: slikovna, slikopisi, pravlјice in izmenjava.	Strokovne delavke.	
9. Priprava gradiv za vse otroke: tematski sklopi in izmenjava.	Strokovne delavke.	
10. Spremljanje uresničevanja AN, vključenosti otrok priseljenost in vnašanje izboljšav na vseh nivojih.	Vsi zaposleni.	

Priloga 2: Opis dokumentacije, ki jo potrebujejo za vključitev otrok v vrtec

DOKUMENTI (dokumentacija)

Dokumenti ne registriranih kopsht (dokumentacija ob vpisu – vrtec):

- letna registrirana kopsht (vloga za sprejem otroka v vrtec)
- certifikat mjesore (zdravniško potrdilo)

Qendra për punë sociale (center za socialno delo):

- roli për kopshte me pagese me ult (vloga za znižano plačilo vrtca)
- TITULLI:
- HAPUR (URADNE URE):
- e hënë (ponedeljek): 8.00 do 15.00
- e mërkurë (sreda): 8.00 do 12.00 in 13.00 do 17.00
- e premte (petek): 8.00 do 13.00

Pripravila: Polonca Bogataj

Priloga 3: Vprašalnik za pogovor s starši pri vpisu namenjen predvsem pridobivanju prvih informacij, ki nam bodo v pomoč pri vključitvi.

Spoštovani starši/**prevod**

Hvala, ker ste se odločili za vpis otroka v naš vrtec. Za lažjo vključitev vas prosimo, da odgovorite na naslednja vprašanja. To nam bo v pomoč pri vključevanju vašega otroka. /**prevod**

1. Ali otrok razume slovensko?
 - a) Da
 - b) Ne
 - c) Malo
2. Kdo razume slovenski jezik?
3. Na koga naj se obrnemo s pomembnimi informacijami? Kako naj komuniciramo?
 - a) Ustno z _____,
 - b) Pisno-otroku damo listek, ki ga odnese domov, kjer vam nekdo prevede.
 - c) Po telefonu z _____.
4. Ali je v naš vrtec že vključen otrok, ki ga vaš otrok pozna? Kdo?

5. Posebne prehranjevalne navade?
 - a) Da: _____
 - b) Ne
6. Posebne higienske navade?
 - a) Da: _____
 - b) Ne
7. Otroci: Alergije, bolezni, diete ...
 - a) Da: _____
 - b) Ne

Hvala za odgovore. Dobrodošli v Vrtcu ----- /

Ravnateljica:

Priloga 4: Knjiga dobrodošlice, ki vsebuje vse podatke o vrtcu

KOPSHTI – VRTEC

Priloga 3

Ime vrtca:

http:// E-mail/Telefon/Faks:

- Ravnateljica:
- Svetovalna služba:

UPRAVA VRTCA

- Tajništvo:
- Računovodstvo:
- Faks:

Ime enote (predstavitev vseh enot in oddelkov)

Starostno obdobje

Znak oddelka	Starost otrok: Oddelek: ime Število otrok: Ime in priimek vzgojiteljice Ime in priimek pomočnice vzgojiteljice:	Znak oddelka
--------------	---	--------------

Priloga 5: Primer predstavitve dnevnega reda s slikovnim prikazom

SI SHKON DITA NE KOPSHTË?
KAKO POTEKA DAN V VRTCU?
HAPUR (poslovni čas): 6.30–16.30

1 MOSHA (I. STAROSTNO OBDOBJE)

kohë čas	aktivitet aktivnosti	
6.30–7.30	vijnë në kopshtin e fëmijëve prihod v vrtec	
		Vir: Vrtec pri OŠ Orehek Kranj
8.00–8.30	mëngjesi zajtrk	
		Vir: Vrtec pri OŠ Orehek Kranj
8.30–8.50	takimi i mëngjesit - përshëndetje jutranje srečanje	
		Vir: Vrtec pri OŠ Orehek Kranj

kohë čas	aktivitet aktivnosti	
8.50–10.00	luan ne qoshet igra po kotiçkikh	 Vir: Vrtec pri OŠ Orehek Kranj
10.00–11.00	luajne jashtë igra na prostem	 Vir: Vrtec pri OŠ Orehek Kranj
11.45–12.10	drekë kosilo	 Vir: Vrtec pri OŠ Orehek Kranj
12.30–12.45	përrallë pravljlca	 Vir: Vrtec pri OŠ Orehek Kranj
13.00–13.45	pushim poçitek	 Vir: Vrtec pri OŠ Orehek Kranj
14.00–16.30	lojë, shkojnë në shtëpi igra, odhod domov	 Vir: Vrtec pri OŠ Orehek Kranj

Pripravila: Polonca Bogataj

Priloga 6: Predlog, kje iskati ustrezne informacije

Na svetovnem spletu www.infotujci.si si lahko pridobite uradne prevode v šestih jezikih o državi Sloveniji, šolskem sistemu, centrih za socialno delo in drugih službah. **Žal vrtci niso opisani.**